

נשיא ומייסד
הרב שאול ישראלי זצ"ל

מופק בסיוע של:
ההסתדרות הציונית העולמית
המחלקה לשירותים רוחניים בתפוצות

חֲמַדָּה יָמִימָה HEMDAT YAMIM

דברים תשס"ט פרשת שבוע

"וּשְׁפֹטֶתֶם צְדָק בֵּין אִישׁ וּבֵין אָחִיו וּבֵין גְּרוֹ"ו" הרב יוסף כרמל, ראש כולל "ארץ חמדה"

שאלת מינוי הדיינים במדינת ישראל זכתה בשנים האחרונות לדיון ציבורי ער. המשבר הנוכחי בנושא ביטולי הגירות בידוי חלק מדייני בתי הדין הרבניים, העלה על הפרק גם את שאלת הרגישות הנדרשת מהדיין בבואו לפסוק הלכה. מה הם התנאים למינויו של דיין ומה הם הקווים והכיוונים האמורים להנחות אותו בעבודתו? וז"ל הכתוב:

"הבו לְכֶם אֲנָשִׁים חֲכָמִים וְנִבְנִים וַיִּדְעוּם לְשִׁבְטֵיכֶם וְאֲשִׁימָם בְּרָאשֵׁיכֶם: וְאָקַח אֶת רֹאשֵׁי שְׁבֵטֵיכֶם אֲנָשִׁים חֲכָמִים וַיִּדְעוּם וְאָתָּן אֹתָם רֹאשִׁים עֲלֵיכֶם שָׂרֵי אֲלָפִים וְשָׂרֵי מֵאוֹת וְשָׂרֵי חֲמִשִּׁים וְשָׂרֵי עֶשְׂרֵת וְשֹׁטְרִים לְשִׁבְטֵיכֶם: וְאֶצְוָה אֶת שְׁפֹטֵיכֶם בְּעַת הַהוּא לֵאמֹר שְׁמַע בֵּין אָחִיכֶם וּשְׁפֹטֶתֶם צְדָק בֵּין אִישׁ וּבֵין אָחִיו וּבֵין גְּרוֹ: לֹא תִפְרֹוּ פָנִים בַּמִּשְׁפָּט פֶּקֶטוֹן כַּגְּדֹל תִּשְׁמָעוּן לֹא תִגְרוּ מִפְּנֵי אִישׁ כִּי הַמִּשְׁפָּט לֹאלֹהִים הוּא וְהַדָּבָר אֲשֶׁר יִקְשֶׁה מִכֶּם תִּקְרְבוּן אֵלַי וְשָׁמַעְתִּיו" (דברים א' יג-יז)

חכמים התלבטו מאוד בפירוש הביטוי "ובין גרו". הגמרא במסכת יבמות לומדת מכאן: "ת"ר: וּשְׁפֹטֶתֶם צְדָק בֵּין אִישׁ וּבֵין אָחִיו וּבֵין גְּרוֹ" - מכאן א"ר יהודה: גר שנתגייר בב"ד - הרי זה גר, בינו לבין עצמו - אינו גר". ברור שהגמרא מפרשת את הביטוי "גר", על מי שבא להצטרף לעם ישראל ולומדת מהסמיכות לדרישה לשפט צדק, כי גם הליך הגרות חייב להתבצע בבית הדין. הגמרא איננה מסבירה את פשר הציווי "וּשְׁפֹטֶתֶם צְדָק ... וּבֵין גְּרוֹ". אנו נוכל להרשות לעצמנו ללמוד מכאן, כי החיוב לשפט בצדק על פי כל כללי האתיקה, חל בודאי על הדיינים בבתי הדין לגיור וגם על הדיינים העוסקים בנושאים הקשורים לגיור בבתי הדין הרבניים. "אבן עזרא" פירש גם הוא, שהכוונה לגר שהתגייר אבל פשר אזהרת התורה הוא אחר לדעתו, שלא לפגע ח"ו ב"גר" כאשר הוא בא לדון עם ישראלי מיוחס (שמות כ"ג ט).

לעומת זאת, רש"י בהסתמך על מדרש ההלכה, מביא שני פירושים אחרים. וז"ל: "ובין גרו - זה בעל דינו, שאוגר עליו דברים. דבר אחר ובין גרו, אף על עסקי דירה בין חלוקת אחים אפילו בין תנור לכירים". לפירושו הראשון ה"גר" הוא ה"אוגר", בעל דין המנסה "לאסוף חומר" כנגד מי שעומד כנגדו. ה"משך חכמה", כדרכו, מסביר זאת בדרך למדנית וז"ל: "כגון, שהוא אומר 'חרשת בתוך שלי', והוא אומר 'לא חרשתי כל עיקר' - לא בשדה זו ולא בשדה אחר". אם יעידו עליו עדים שחרש בתוך שדה כל שהיא, הוחזק כפרן וחייב לשלם. "וזה כוונת המדרש 'שאוגר עליו דברים' - שמאסף דברים, שמקיבוץ דבריו עם דברי העדים יצא חייב". לפירושו השני ה"גר" הוא "מי שגר בבית". כפי שמסביר המלבי"ם: "ר"ל שהמשפט בין איש ובין אחיו ששניהם שוים בעושר, יצויר שיש להם בית בשותפות ודנים על החלוקה מי יקח הבית ומי העליה, והמשפט בין איש ובין גרו ר"ל הגר אצלו יהיה אם יחויב להעמיד לו תנור או שיעמיד לו כירים שקטן מתנור, ר"ל שישוה דין קטן כדן גדול".

נסיים בחידושו של הגר"ח מבריסק (סי' קמג) שמסביר כי פסוקנו הוא המקור לפסק הרמב"ם (פ"י מה' מלכים ה' יא) המחייב את השלטונות הישראלים לדאוג לכך שמערכות המשפט המשרתות גם את גרי התושב, יהיו מבוססות על סדרי דין וכללי אתיקה נאותים. אם כך, נוכל לסכם ולומר כי שאלת מינוי הדיינים על מנת שישפטו צדק, חייבת לבא לידי ביטוי בכל ההיבטים שהוזכרו לעיל.

דווקא השבוע נחזק ענין חשוב זה, כשנקרא את חזונו של הנביא ישעיה:
 "וְאֲשִׁיבָה שְׁפֹטֶיךָ כְּבָרָאשְׁנָה וַיִּעֲצִיךָ כְּבִתְחִלָּה אֲחֵרֵי כֹךָ יִקְרָא לְךָ עִיר הַצְּדָק קְרִיָה נְאֻמָּה
 צִיּוֹן בְּמִשְׁפָּט תִּפְדָּה וְשָׁבִיָה בְּצְדָקָה".

לעיין
יצחק אייזיק בן יהודה לייב ז"ל
 נלב"ע כ"ט באב

לעיין
רבי יעקב
 בן אברהם ועיישה סבג

לעיין
הרב אשר וסרטיל ז"ל
 נלב"ע ט' כסלו תשס"ט

ERETZ HEMDAH
 5 Ha-Mem Gimmel St. P.O.B 36236 Jerusalem 91360
 Tel: 972-2-5371485 Fax: 972-2-5379626

ארץ חמדה ע"ר
 רח' המ"ג 5 ת.ד. 36236 ירושלים 91360
 טל' 02-5371485 פקס: 02-5379626

Email: info@eretzhemdah.org web-site: www.eretzhemdah.org

www.yeshiva.org.il ניתן לקרוא את הדברים גם באתר האינטרנט

חמדת הדף היומי עיונים בשולחן ערוך - חושן משפט, לאור הדף היומי

כז' תמוז - ד' אב, בבא מציעא פה-צא

חיוב לצאת ידי שמים

הרב עופר לבנת

השבוע בדפי הדף היומי, הגמרא דנה באיסור לחסום שור בדישו. איסור זה קובע כי צריך לאפשר לבהמה לאכול בעת מלאכתה, אם מלאכתה היא עם דבר הראוי לאכילה. העונש למי שעובר על איסור זה, כמו על רוב האיסורים בתורה, הוא מלקות.

מה קורה אם אדם שכר בהמה וחסם את פיה בעת שעשה איתה מלאכה?

הגמרא (צא עמוד א) מביאה ברייתא הקובעת שבמקרה כזה האדם גם לוקה וגם צריך לשלם לבעל הבהמה עבור המזון שהבהמה הייתה אמורה לאכול באותו זמן. הסיבה לכך היא שאדם השוכר בהמה חייב להאכיל אותה, וחלק מהאכילה עליה הוא מחויב, היא זאת שבזמן המלאכה. לכן, אם מנע זאת מהבהמה, מלבד שעבר על האיסור, גם לא עמד במחויבות שלו למשכיר ולכן צריך לשלם.

הגמרא מקשה על ברייתא זו, שהרי יש לנו כלל שבית דין לא נותן גם עונש של מלקות וגם מחייב תשלום על אותו מעשה. אם כך, אם האדם שחסם את פי הבהמה לוקה, לא ניתן גם לחייבו בתשלום.

הגמרא נותנת מספר תשובות לשאלה זו. אחת התשובות היא, שאף על פי שבית הדין לא יכפה אותו לשלם, מכל מקום חייב לשלם כדי לצאת ידי שמים.

אנחנו מוצאים במספר מקומות בגמרא מקרים בהם אדם אינו חייב לשלם בדיני אדם, אך עדיין חייב לשלם ולצאת ידי שמים. אולם קצות החושן (פז, כג) קובע, שהחיוב לצאת ידי שמים בגמרא שלנו אינו דומה למקרים האחרים בגמרא, בהם נאמר שאדם חייב לצאת ידי שמים. במקרים האחרים, מצד הדין מבחינה ממונית, האדם אינו חייב לשלם. אבל, אם הוא רוצה להיות נקי לגמרי כלפי הקב"ה, חייב לשלם.

במקרה שלנו מבחינת הדין הממוני הוא באמת חייב לשלם, בית הדין לא יכפה אותו על כך כיוון שבית הדין לא נותן גם עונש של מלקות וגם חיוב תשלום על אותו מעשה.

הקצות מבאר שתי השלכות להבחנה זו.

האחת, במקרה שהגיע לידי התובע ממונו של הנתבע והוא רוצה לקחת ממון זה כנגד חיובו של הנתבע בדיני שמים. בשאר המקרים, אם הנתבע אינו רוצה לצאת ידי שמים, לא יוכל התובע לקחת את ממונו, כיוון שהנתבע אינו מחויב מבחינה ממונית כלפיו. אולם, במקרה שלנו, כיון שמצד הדין הנתבע באמת חייב ורק בית הדין לא כופה עליו לשלם, יהיה רשאי התובע לקחת את ממונו.

השלכה נוספת הנוגעת לנושא שלמדנו בתחילת מסכת בבא מציעא. למדנו כי אם אדם מודה במקצת התביעה, הוא חייב שבועה על יתר התביעה בה הוא כופר. אולם, אם הוא מודה בחיוב שהוא רק חייב לצאת ידי שמים, אין זו נחשבת הודאה, כיוון שרק על הודאה בחיוב ממוני אדם חייב שבועה. טוען הקצות, אם אדם הודה בחיוב לצאת ידי שמים מהסוג של הסוגיה שלנו - כיוון שזה באמת כן חיוב ממוני - הוא יהיה חייב שבועה.

סיכום:

ישנם שני סוגים של חיובים לצאת ידי שמים.

ישנם מקרים בהם מצד הדין הממוני האדם אינו חייב כלל לשלם, ורק אם הוא רוצה להיות נקי לגמרי כלפי הקב"ה עליו לשלם. אך ישנם מקרים בהם מצד הדין הממוני, האדם חייב ורק בית הדין - מסיבות מסוימות - אינו כופה עליו לשלם. במקרים אלו הוא גם חייב לצאת ידי שמים, אך לחיוב זה יש יותר תוקף מבחינה ממונית.

שער לדין

המדור "שער לדין" יעסוק בסוגיות יסוד במשפט העברי ויפתח לציבור הרחב פתח להבנת מושגי יסוד בתחום עבודת בית הדין על פי דין. בכך נבנה נדבך נוסף בקירוב משפט התורה לליבו של הציבור הרחב.

הילך

הרב אוריאל אליהו

התובע את חברו סכום והודה לו הנתבע במקצת חייב להישבע שבועה דאורייתא, שאינו חייב את שאר הסכום שנתבע. שנאמר "אשר יאמר כי הוא זה" (שמות כב ח).

בגמרא (בי"מ ד.) מובאת מחלוקת ביחס למי שמודה במקצת התביעה, אלא שעל אותו מקצת שהודה אומר "הילך", דהיינו

שאומר 'הא לך מה שאני באמת חייב', ובשאר, אני כופר".

רש"י (ב"מ שם) מסביר את הדעה שביהילך' אין שבועת מודה במקצת: "לא הוצאתים ושלך הם בכל מקום שהם". וביאר הר"ן את דבריו, שרק בפיקדון שייך דין הילך, מכיוון שהפיקדון בעין, והוא שייך לתובע, וברגע שהנתבע מודה, הרי הפקדון נחשב ברשות התובע.

ומבואר דסברתו היא, שהטוען הילך מבטל את התביעה על אותו מקצת, שהרי אומר הוא שאותו מקצת מעולם לא יצא מרשות התובע, וא"כ אין לו סיבה לתובעו, וממילא נשארה רק התביעה על המקצת שלא הודה בו, ונמצא שהנתבע כופר בכל התביעה. ולשיטה זו לא שייך הפטור של הילך בהלוואה.

לעומתו של רש"י סוברים הגאונים והרמב"ן, שטענת הילך שייכת הן בפיקדון והן בהלוואה. אלא שבפיקדון, אפילו אינו מזומן בידו של הנתבע בשעת התביעה אלא נמצא בביתו או במקום אחר חשיב הילך וזוה סברי כרש"י. אבל בהלוואה, רק אם המעות מזומנות בידו להשיבם לתובע מיד בשעת התביעה בבי"ד הרי זה הילך. ואפשר לומר, שהם מרחיבים את סברת רש"י, דהיינו שכל שהמעות מזומנות ביד הנתבע והוא מוכן למוסרם לתובע מיד, הרי זה כאילו כבר נתנם לתובע, וא"כ אין כאן תביעה אלא על הנותר. אלא שלסברתם לא אמרינן שלא היתה כאן הלוואה כלל, אלא נחשב הדבר אילו כבר פרע את הסכום הזה ולכן אין כאן תביעה מעיקרא.

שיטה שלישית היא שיטת הרמב"ם, שסובר שגם בפיקדון, צריך שיהיה הכלי שמודה בו מזומן בידו, וא"כ בין בהלוואה בין בפיקדון כשמזומן בידו ליתנו מיד הרי זה "הילך" ופטור הוא משבועה, וכשאינו מזומן בידו, אפילו נמצא הכלי בביתו אינו הילך וחייב שבועה.

ואולי סברתו היא, שביחס למה שבטוח התובע שיקבל, דהיינו, את מה שהודה מהנתבע, אין טעם לתביעתו ולכן נחשב הדבר כאילו לא תבע. אבל כשאינו בטוח בפירעון שהרי הפיקדון עדיין בבית הנתבע, יש טעם לתביעתו להשיב לו את הפקדון.

שיטה רביעית הינה שיטת בעל התרומות בדעת הרמב"ם, שרק אם כבר פרע בפועל לפני התביעה נפטר משבועה, אבל כל שלא פרע כבר אפילו בפיקדון המזומן בידו, חייב הנתבע להשבע על מה שכפר.

לסיכום, לרש"י, רק בפיקדון שייך דין הילך, ואפילו אינו מזומן בידו, לגאונים, אף במלוה אם מזומן בידו, וכן פסק הש"ך. לרמב"ם, רק כשמזומן בידו בין בפיקדון בין במלוה, וכן נראה שפסקו הטור והשו"ע, ולבעל התרומות רק בשכבר פרע בפועל.

משפטי שאול

הוצאה מחודשת של הספר המכיל פסקי דין עקרוניים של מו"ר מרן הגאון הרב שאול ישראלי זצ"ל בשבתו בבית הדין הגדול בירושלים.

בספר גם משא ומתן בנושאים אלה עם גדולי הדור. מחיר הספר 80 ₪ (לחץ לקניה)

רוצים לפתור בעיות עלפי ההלכה ובמסגרת החוק?

פנו אל: רשת בתי הדין "ארץ חמדה – גזית"

טלפון: 077-2158215 פקס: 02-5379626

BEITDIN@ERETZHEMDAH.ORG

ארץ חמדה

הרב מרדכי הוכמן

ה"משקפיים" של משה רבנו

בפרשת בהעלותך מסופר על מה שארע לבני ישראל בתחילת דרכם עם יציאתם מהר סיני לכיוון ארץ ישראל (במדבר י, לג - יא, לד):

"וַיִּסְעוּ מֵהַר דִּי דָרַךְ שְׁלֹשֶׁת יָמִים... וַיְהִי הָעָם כַּמְתֵּאֲנִינִים רַע בְּאָזְנֵי ד' וַיִּשְׁמַע ד' וַיַּחַר אַפּוֹ וַתִּבְעַר בָּם אֵשׁ דִּי וַתֹּאכַל בְּקֶצֶה הַמַּחֲנֶה... וַיִּקְרָא שֵׁם הַמָּקוֹם הַהוּא תִּבְעֵרָה... וְהֶאֱסַף אֶשְׁרֵי בְּקֶרְבוֹ הַתְּאֵוִי תְּאֵוִי וַיִּשְׁבוּ וַיִּבְכוּ גַם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיֹּאמְרוּ מִי יֶאֱכַלנוּ בָּשָׂר... וַיִּשְׁמַע מֹשֶׁה אֶת הָעָם בֹּכִה לְמִשְׁפַּחְתּוֹ אִישׁ לְפִתַּח אֹהֶלוֹ וַיַּחַר אֵף דִּי מֵאֵד וַבְּעֵינֵי מֹשֶׁה רַע: וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל ד'... לֹא אוֹכַל אֲנֹכִי לְבַדִּי לְשֵׂאת אֶת כָּל הָעָם הַזֶּה... וַיֹּאמֶר ד' אֶל מֹשֶׁה אֲסַפֶּה לִּי שְׂבָעִים אִישׁ מִזִּקְנֵי יִשְׂרָאֵל... וַיֶּאֱסַף מֹשֶׁה אֶל הַמַּחֲנֶה הוּא וְזִקְנֵי יִשְׂרָאֵל: וְרוּחַ נְסַע מֵאֵת ד' וַיִּגְזוּ שְׁלוּיִם מִן הַיָּם... וַיִּקַּם הָעָם... וַיֶּאֱסַפוּ אֶת הַשְּׁלֹוֹ הַמִּמַּעִיט אֲסַף עֲשָׂרָה חֲמֵרִים... וְאֵף דִּי חָרָה בָּעַם וַיִּנְד ד' בְּעַם מִכָּה רַבָּה מֵאֵד: וַיִּקְרָא אֶת שֵׁם הַמָּקוֹם הַהוּא קְבֵרוֹת הַתְּאֵוִי..."

הבכיה על חסרון הבשר למאכל התרחשה בקרב כל בני ישראל, והיא מתוארת כבכיה עם רמזים של פגיעה במשפחה או בבן משפחה; וכן כותב אבן עזרא (שם): **"בוכה למשפחותיו** - שהתחברו המשפחות לבכות כאשר יעשו בבכותם על מת".

הספרי זוטא (יא, י) מבאר את הטעם לכך, וזו לשונו:

"וַיִּשְׁמַע מִשָּׁה אֶת הָעָם בְּכַה לְמִשְׁפַּחְתָּיו. ר' נהוראי אומר מלמד שהיו בוכין בשעה שאמר להן **לפרוש מן העריות**. היה כל אחד מהן נושא לאחותו, לאחות אביו, לאחות אמו, לאחות אשתו; וכיון שאמר להם **לפרוש מן העריות** התחילו מתרעמין".

מהספרי משמע שהבכיה לא היתה על חסרון "בשר" אלא על חסרון "שָׁאֵר-בשר". כל אחד מישראל היה נשוי לקרובת משפחה שנחשבת לערווה; וכאשר הם נאלצו לפרוש מנשותיהם - הם בכו!

אולם הדברים הללו טעונים בירור:

1. התורה על כלליה ודקדוקיה ניתנה כבר במעמד הר סיני כשנה קודם לכן; ואילו הבכיה התרחשה בתחילת המסע לארץ ישראל. מדוע ישראל חיכו למעלה משנה עד שהם החלו לבכות על העריות שנאסרו להם?¹
2. בסיום מעמד הר סיני הקב"ה ציווה את משה (דברים ה, כו) **"לֹךְ אָמַר לָהֶם שׁוּבוּ לָכֶם לְאֶהְלֵיכֶם"**. חז"ל (שבת דף פז, א) למדו מהכתוב הזה, שהקב"ה התיר לבני ישראל לשוב ולחיות עם נשותיהם. אולם אם אנשים רבים מישראל היה נשואים ל"ערווה" - מדוע ניתן לישראל היתר כללי לבוא אל נשותיהם ולהוליד ממזרים?²

שיטת הירושלמי ביחס לבכיה של ישראל

בירושלמי במסכת תענית (פרק ד הלכה ה) נמצא אחד הפתחים להבנת פרשיית הבכיה; וזו לשונו בתרגום חופשי ובתוספת ביאור:

"אמר ר' לוי כתוב (יחזקאל כ) ('... וְאָבָאִם אֶל הַמְדַבֵּר... וְאֶת מִשְׁפְּטֵי הַדְּעִתִּי אוֹתָם) **אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה אוֹתָם הָאָדָם וְחֵי בָהֶם**. עסק התורה והמצוות הוא חייו ומאור עיניו של האדם; ואם אדם פורש מהם אין 'מאור עיניו' חוזר אלא לאחר ארבעים יום. וכן משמע בשתי פרשיות סמוכות בספר במדבר.

הפרשיה הראשונה היא פרשית המסע מהר סיני למדבר פארן, וזהו שכתוב **וַיְהִי בַשָּׁנָה הַשְּׁנִיית בַּחֲדָשׁ הַשְּׁנִי בַעֲשָׂרִים בַּחֲדָשׁ** וגוי. רבי זכריה חתנו של רבי לוי אומר שהנסיעה מהר סיני היתה דומה לבריחת ילדים שיוצאים מבית הספר ורצים למשחקיהם בכפר. החלק הראשון של המסע ארך שלשה ימים שכתוב - **וַיִּסְעוּ מֵהַר ד' דָּרָךְ שְׁלֹשֶׁת יָמִים**. בו ביום שהחל המסע כבר התעוררה במ התאוה לבשר והבכיה. כשהם חנו לאחר שלושת הימים הללו, הקב"ה מילא את תאוותם לאכול בשר במשך שלושים יום נוספים כמו שכתוב **עַד חֲדָשׁ יָמִים עַד אֲשֶׁר יֵצֵא מֵאֶפְסָם**. לאחר מכן מרים דברה על משה לשון הרע והיא הצטרעה; והעם חיכה לה שבעה ימים נוספים - **וַיִּתְסַגֵּר מִרְיָם מִחוּץ לַמַּחֲנֶה [שְׁבַע יָמִים]**. סך כל הימים שחלפו עד שהם הגיעו למדבר פארן היה **ארבעים יום**. רק אז הם חזרו לעסוק בתורה.

המרגלים יצאו משם, ממדבר פארן, למסע שארך **ארבעים יום** שנאמר **וַיִּשְׁבוּ מִתּוֹר הָאָרֶץ מִקֶּץ אַרְבָּעִים יוֹם וַיָּלְכוּ וַיָּבֹאוּ אֶל מִשָּׁה וְאֶל אֶהָרֹן וְגוֹי**. באו ומצאו אותם **עוסקים בהלכות חלה וערלה**. אמרו להם המרגלים - לארץ אין אתם נכנסין (מפני שלפי דיבתם אין סיכוי לנצח את יושביה) **ואתם עוסקים בהלכות חלה וערלה!** מיד **וַתִּשָּׂא כָל הָעֵדָה וַיִּתְּנוּ אֶת קוֹלָם וַיִּבְכּוּ הָעָם בְּלִילָה הַהוּא**. אמר להם הקב"ה אתם בכיתם לפני בכיה של תפלות, חיי!! עתידים אתם לבכות בכיה של ממש. וזהו שכתוב במגילת איכה (א, ב) - **בָּכּוּ תְּבַכֶּה בְּלִילָה**. שתי הבכיות שמוזכרות בכתוב הזה הן כנגד שתי הבכיות הללו - הבכיה שאצל תאוות הבשר והבכיה שאצל המרגלים

ר' לוי מחלק את הזמן שבין תחילת המסע לארץ ישראל לבין ט' באב, לשתי תקופות של ארבעים יום. כל תקופה קשורה לבכיה ול"מאור עינים" של תורה. לשיטתו, הבכיה על הבשר החלה כבר ביומו הראשון של המסע, אך היא היתה מכוונת בעיקרה - על הצורך לעסוק בתורה. רק לאחר ארבעים ימים קשים חזר "מאור העינים" לעם ישראל והם חזרו לעסוק בתורה.

ר' לוי מוסיף ומלמד שב"כושר הראיה" יש מדרגות שאף הן מתפתחות בשלבים של ארבעים יום. לאחר ארבעים יום מעת שישאל חזרו והחלו לעסוק בתורה, הם התעלו והגיעו לשלב גבוה יותר ב"מאור עינים" - שלב של עיסוק בלימוד תורה הלכה למעשה. ישראל עסקו בהלכות חלה וערלה שקשורות לישיבה בארץ ישראל; אולם אז חזרו המרגלים ועיקר התרעומת שלהם היתה שישראל עוסקים בלימוד תורה של הלכות: **"לארץ אין אתם נכנסין - ואתם עוסקים בהלכות חלה וערלה?!"**. ישראל התפתו לדברי המרגלים, ושבו ובכו על העיסוק בתורה שנראה להם כחסר תכלית.

לשיטתו של ר' לוי, הבכיה שישראל בכו בתחילת המסע, והבכיה שהם בכו כשהמרגלים חזרו - היו על הצורך לעסוק בתורה. הכתוב **בָּכּוּ תְּבַכֶּה בְּלִילָה** - מכוון כנגד שתי הבכיות הללו. אולם ר' לוי לא מסתפק בלימוד הזה והוא מוסיף שהתורה היא "מאור עיניו" של האדם. הכינוי הזה פתח בפנינו את אחד השערים להבנת פרשיות הבכיה. שער נוסף נמצא בילקוט שמעוני, וכדלקמן.

המסורת של ילקוט שמעוני

בילקוט שמעוני (תורה, תשלב) מובאת מסורת, שפותחת בפנינו שער נוסף להבנת הקשיים:

"וַיְהִי הָעָם כְּמִתְאֲנִיִּים (רע פֶּאֲזִי ד', וַיִּשְׁמַע ד' וַיִּחַר אִפּוֹ וַתִּבְעַר בָּם אֵשׁ ד' וַתֹּאכַל בְּקֶצֶה הַמַּחֲנֶה). מימיהם לא חטאו חטא גמור ולא לקו מכה גמורה, ... משל למה הדבר דומה, למי שהלך אצל הזהבי לעשות לאשתו קוזמיון (תכשיט), והיא הולכת אצל המכשף לעשות לו כשפים... כך אמר הקב"ה אני משבח אתכם ב'אזניכם' שנאמר (יחזקאל טז, יב) **וַאֲתָן נָזָם עַל אֶפְדָּךְ וְעִגְלִים עַל אֲזִנֶּיךָ**, ואת מכעסת אותי ב'אזנים' שנאמר (שמות לב, ג) **וַיִּתְּפְּקוּ כָּל הָעָם אֶת נֹזְמֵי הַזָּהָב (אֲשֶׁר בְּאֲזִנֵיהֶם) וַיִּבְרְאוּ**!!!"

ילקוט שמעוני מגלה, שישראל לא חטא מימיהם בחטאים החמורים של **מִתְאַנְנִים** ו'**קְבָרוֹת הַתְּאֻד'** או בחטא החמור של 'חטא העגל'. הכתובים שמתארים את הבכייה על הברש מתארים חטאים קלים באופן קיצוני כאילו היו חטאים גמורים; וגם העונשים (מכות) מתוארים באופן קיצוני כאילו הם היו עונשים גמורים. אך בפועל ה"מתאוננים" לא בערו ממש, וה"מתאווים" לא נקברו ממש³.

המסורת של אסף

במזמור ע"ח בתהילים המשורר אסף מציג את מסורת אבותיו על מאורעות המן והשליו, מסורת נראית לכאורה כסותרת את מה שכתוב בתורה. במאמר "**הסוסים של משה רבנו**" התבאר שאסף מגלה שכבר כאשר ישראל נסעו מים-סוף ליוו אותם סלעים וצורים שהתבקעו - ו'יִוצֵא נִזְזִים מִסְלָעִי. ה'נִזְזִים' הללו הכילו מרכיבים מזיניים כמו שמן ודבש. משה רבנו ראה יתרון גדול בתזונה הזו. מפני שהיא חסכה זמן מרובה של הכנת המזון ושל לעיסת המזון. אולם ישראל רצו לאכול מזון רגיל. משה רצה שישראל יישארו בדרגה גבוהה כמוהו; ולפיכך, הוא סירב להיעתר לרצונם לקבל מזון רגיל - והוא לא התפלל עליהם!! יהושע בן נון היה זה שהתפלל עליהם.

חז"ל (יומא דף עה, ב) מדייקים בלשון המשורר אסף שאמר - 'לֶחֶם אֲבִירִים אֶכֶל אִישׁ'; והם מגלים שה'אִישׁ' - זה יהושע שירד לו מן כנגד כל ישראל. לפי המסורת הזו, ישראל קבלו את המן והשֶׁלֶו - כחודש לאחר שהם יצאו ממצרים - בזכות תפילותיו של יהושע בן נון.

המשורר אסף מספר, שהמן והברש היו מאכל של 'עונש' שהמית את העם כבר בפעם הראשונה. לכאורה, דבריו סותרים את מה שנאמר בתורה. אך לפי מה שהתבאר בירושלמי אין מדובר בסתירה - מפני שקיימות דרגות שונות ב"מאור עיניים" של תורה. אסף מתאר את מה שהתרחש - מצד "מאור עיניו" של משה רבנו. משה רבנו היה בדרגה תורנית גבוהה והוא התייחס אל ישראל - כמו אנשים שלא מימשו את הכוחות הטמונים בהם. משה "ראה" את אוכלי המן והשֶׁלֶו כמו אנשים שהקב"ה כועס עליהם - והם נחשבים 'למתים'!! "מאור העיניים" המיוחד של משה לא מוזכר בפרשיה שבספר שמות, ולכן הפרשיה לא מתארת אותם שם כאנשים "מתים". אך "מאור העיניים" הזה עומד בבסיס הפרשיה שבספר במדבר.

פרשיית תבערה

לפי המסורת של אסף, הפרשיה שבספר במדבר מרמזת - שמשה היה מוכן להתפשר ולהסכים שישראל צריכים לאכול את המן. אולם משה לא השלים עם רצונם לאכול בשר. אכילת בשר אינה לכתחילה, והיא הותרה לנו ולבניו רק בעקבות חטאי דור המבול. לאחר שעם ישראל קיבלו את התורה ובנו את המשכן; הם החלו במסע לארץ ישראל. הענן וארון הברית נוסעו לפניו בניסים גלויים. משה הניח שעם ישראל "התעלה" ומסוגל כבר להתנתק מהצורך באכילת בשר. לפיכך, משה התפלל שהקב"ה ירחם עליהם ויפסיק להביא להם את השֶׁלֶו. ההתרחשויות שאירעו לאחר מכן מרומזות בפרשיית המתאוננים ובפרשיית מינוי הזקנים.

משה הודיע לעם, שהם יצטרכו להסתפק באכילת המן. ילקוט שמעוני מוסיף ומגלה, שלפי "מאור עיניו" של משה ההנהגה הזו נחשבת ל"תכשיט" שהקב"ה מלביש להם על "אוזניהם". אולם ישראל חלקו על משה וטענו שהם לא הגיעו לדרגה הזו - והם "מאסו" בתכשיט הזה. התורה מדגישה שעם ישראל לא היו "מִתְאַנְנִים" ממש אלא - "כְּמִתְאַנְנִים" בכ"ף הדמיון; והיא מרמזת שניתן להבין שגם האש שבערה במ לא היתה אש רגילה אלא "כמו אש". ילקוט שמעוני מביא שם שיטה ולפיה האש המיוחדת אכלה דווקא בגדולי ישראל - "**בַּקְצִינִים** שבהן בגדולים שבהן". אולם ילקוט שמעוני מוסיף ומספר שהאנשים המשיכו לחיות כרגיל; ומבחינה חיצונית אי אפשר היה להבדיל בין ה"מתים" ש"בערו" - לבין ה"חיים" ש"לא בערו"⁴.

בגרסות הקדומות של אונקלוס המילה 'אספסוף' מתורגמת כ"רברבין", שפירושה אנשים גדולים וחשובים. גם אונקלוס מצטרף למהלך הפרשני הזה, והוא מגלה שה'אספסוף' שהתאוה לאכול בשר היו גדולי ישראל. לפי הבנתם התורנית ("מאור עיניהם") של אותם גדולי ישראל, ישראל חייבים להמשיך ולקבל את אספקת הברש; ולפיכך, הם עוררו את העם לדרוש ממה לקבל את הברש.

הפרשיה מדגישה שמה שארע בה היה מושפע מ"מאור עיניו" של משה: "וַיִּחַר אֶף ד' מֵאֵד - וַיַּעֲיֵנִי מִשֶּׁה קָע". אם היה מדובר בעון חמור, אין זה מובן מדוע היה צורך לומר - "**וַיַּעֲיֵנִי מִשֶּׁה קָע**". אלא שהפרשיה מרמזת ש"מאור עיניו" של משה, הוא זה שראה את מה שהתרחש שם כדבר "קָע". המתאווים לברש היו גדולי ישראל, אך הקב"ה קיבל את האופן ש"מאור עיניו" של משה ראה אותם. לפיכך, הקב"ה התייחס אליהם ב"חרון אף" - כאל אנשים שבערת במ "אש" וכאל "אספסוף" - והוא לא נענה לרצונם לאכול בשר.

הבכייה על הפרישה מן העריות - והרמב"ם

כזכור, בתחילת המאמר הובאו דברי הסוגיה במסכת שבת (דף פז, א) שמדייקת מלשון הכתוב, שהקב"ה התיר לבני ישראל לשוב ולחיות עם נשותיהם. הסוגיה מדייקת שם שמשה רבנו נהג באופן שונה משאר העם, והוא פרש מאשתו, והקב"ה הסכים עימו.

הרמב"ם מביא את דברי הסוגיה; ברם הוא מבאר שמשה פירש לא רק מן "האשה", אלא גם מן "הדומה לו"; וזו לשון הרמב"ם (הלכות יסודי התורה ז, ו):

"ומה הפרש יש בין נבואת משה לשאר כל הנביאים שכל הנביאים '**בְּחִלּוֹם**' או '**בְּמִרְאָה**' ומשה רבינו מתנבא והוא ער ועומד... ואינו צריך לכונן דעתו ולהזדמן לה שהרי הוא מכוון ומזומן ועומד כמלאכי השרת... ובזה הבטיחו האל שנאמר 'לֶךְ אֲמֹר לָהֶם שׁוּבוּ לָכֶם לְאֶהֱלֵיכֶם; וְאֵתָה פֹה עֹמְדִי'. הא למדת שכל הנביאים כשהנבואה מסתלקת מהם חוזרים ל'אהלם' שהוא 'צרכי הגוף כולם' כשאר העם; לפיכך אין פורשין מנשותיהם. ומשה רבינו לא חזר ל'אהלו הראשון' לפיכך פירש מן האשה לעולם - ומן הדומה לו - ונקשרה דעתו לצור העולמים..."

לשיטת הרמב"ם, כאשר חז"ל אומרים ש"פירש מן האשה", הם משתמשים ב"אשה" כסמל. חז"ל מתכוונים לומר ש"משה פרש גם מן "הדומה לו" - כלומר ממה שהרמב"ם מגדיר לפני כן כעיסוק בצרכי הגוף כולם. אם נעמיק בדברי הרמב"ם נבין, שהרמב"ם מפענח עבורנו את הקשר שבין הבכיה על הבשר לבין הבכיה על העריות.

כאשר אדם חש "מחובר" למצב שהוא נמצא בו, ניתן לומר עליו שהוא "התחתן" עם המצב הזה; ושהוא משתדל "להוליד" מהמצב הזה את המיטב. גדולי ישראל שהיו בדורו של משה לא ראו שום פסול בכך שהגוף שלהם זקוק ומתאוה לאכול בשר. הם ראו את התועלת שנולדת להם מאכילת הבשר; ולפיכך, הם "התחתנו" עם ה"תאוה" הזו, והשתדלו "להוליד" ממנה את המיטב.

אך לאחר כשנה לשהותם במדבר, משה בא והודיע להם שהם מסוגלים לחיות ב"מאור עיניים" במדרגה גבוהה יותר. לפי "מאור העיניים" החדש הם צריכים "לראות" את התאוה שלהם לאכילת בשר - כמו תאוה שפלה שצריך להימנע ממנה. משה הוסיף והודיע להם שהוא התפלל להקב"ה שיפסיק לשלוח להם את הבשר, ומעתה הִשְׁלֹו לא יופיע עוד. ברם, גדולי ישראל לא הסכימו עם משה והעם נטה לדבריהם. בני ישראל חשו שהגוף שלהם רוצה להמשיך ולאכול בשר. הם בכו על, שכופים עליהם לחיות ב"מאור עיניים של תורה" שאינו מתאים להם. אך משה התייחס לבכיהם כמו לבכי של מי שרוצה להמשיך ולהיות "נשוי" ל"אישה" שהיא "ערווה"!!

אין סתירה בין דרשות חז"ל השונות ובין פשטות הכתוב שהבכיה היתה על הצורך לפרוש מ"אכילת בשר". מדובר באותו אירוע שמתואר מזווית ראייה שונה. הכתוב מספר שהבכיה היתה על חסרון הבשר - מפני שזה מה שארע בפועל. אולם הכתוב מוסיף ומתאר את הבכיה הזו בסממנים של פגיעה במשפחתיות, והוא מתאר לנו את מה שארע מצד "מאור עיניים" של משה. משה התייחס לתאוותם להמשיך ולאכול בשר - כמו לתאוה של אדם להמשיך להיות נשוי לאישה שהיא ערווה. כשם שאין להקשיב לבכי ולתחנונים של אדם כזה - כך אין להקשיב לתחינתם לספק את רצון גופם לאכול בשר. הירושלמי מתאר את האירוע מזווית הראיה של ישראל. ישראל הרגישו שכופים עליהם לחיות במדרגה תורנית גבוהה מדי. הם רצו להמשיך ולחיות ב"איספקלריא שאינה מאירה" ולהמשיך ולאכול בשר. ישראל לא רצו לעסוק בתורה לפי "מאור העיניים" הגבוה של משה.

ה"משקפיים" של משה רבנו

הרמב"ם כותב: "ומשה רבינו לא חזר ל'אהלו הראשון' לפיכך **פירש מן האשה לעולם** - **ומן הדומה לו** - ונקשרה דעתו לצור העולמים". מיקום המילה "לעולם" בדברי הרמב"ם מלמדנו - שה"פרישה" אינה דומה לגמרי. משה "פירש מן האשה לעולם" ואילו מהעיסוק בצרכי הגוף כולם" הוא לא פירש "לעולם". סמך לדברי הרמב"ם יש בפרשיית ירידת המן.

המשורר אסף מתאר את ירידת המן בתור עונש של חרון-אף ושל "אש" (תהלים עח, כא-כה):
"לְכֹן שָׁמַע ד' וַיִּתְעַבֵּר וַאֲשׁ נִשְׁקָה בְּיַעֲקֹב וְגַם אֵף עָלָה בְּיִשְׂרָאֵל: כִּי לֹא הֶאֱמִינוּ בְּאֱלֹהִים וְלֹא בְּטַחוּ בִּישׁוּעָתוֹ: וַיִּצַּו שְׁחָקִים מִמַּעַל וַדְלִתִּי שָׁמַיִם פֶּתַח: וַיִּמְטֵר עֲלֵיהֶם מִן הַשָּׁמַיִם וַיִּדְגּוּ שָׁמַיִם נֶתַן לָמוֹ: "
מאיך, למרות התיאור הקשה הזה, משה עצמו ציווה על ישראל לאכול את המן (שמות טז, כה-כט):
"וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֲכַלְהוּ הַיּוֹם כִּי שֶׁבֶת הַיּוֹם לַד'... וַיֹּאמֶר ד' אֶל מֹשֶׁה... **רְאוּ** כִּי ד' נֶתַן לָכֶם הַשֶּׁבֶת..."

אם ה"מן" נחשב למאכל מסוכן כמו "אש"; מדוע משה ציווה עליהם לאכול אותו בשבת?

כדי ליישב את הסתירה בין התיאור שמשווה את המן ל"עונש של אש" - לבין הציווי לאכול את המן בשבת; צריך להבין שמדובר ב"משקפיים" שונות, כלומר ב"מאור עיניים" שונה. משה השתמש בימות החול במשקפיים שנקראות "מאורי אש", והוא ראה אז את העיסוק בצרכי הגוף כמו עיסוק ב"אש". אולם לצורך השבת הוא השתמש במשקפיים שנקראות "מאורי אור". משה ראה אז את העיסוק בצרכי הגוף ביום השבת - כמו עיסוק ב"אור". וכעין כך משמע בספר "ליקוטי הלכות" (הלכות תשעה באב ותעניות הלכה ג):

"ועל כן מצוה גדולה לאכול בשבת, כמו שכתוב - **אֲכַלְהוּ הַיּוֹם כִּי שֶׁבֶת הַיּוֹם לַד'**. כי בשבת מאירין בחינת 'מאורי אור' כנ"ל⁵, ואז דיקא האכילה בקדושה... וזה שכתוב... **רְאוּ** כִּי ד' נֶתַן לָכֶם הַשֶּׁבֶת וכו'. **רְאוּ** דיקא זה בחינת 'מאורי אור'..."

בסיכום המאמר נמצאו למדים, שמדרשי חז"ל שישאלו בכו מפני שהם נאלצו לפרוש מן ה"עריות" - אינם סותרים את הדברים הידועים שישראל נצטוו לחזור לנשותיהם מייד לאחר מעמד הר סיני. המדרשים על הפרישה מן ה"עריות" מתארים את מה שהתרחש דרך ה"משקפיים" ("מאור העיניים") של משה רבנו. משה התייחס לתאוותם להמשיך ולאכול בשר - כמו לתאוה של אדם להמשיך להיות נשוי לאישה שהיא ערווה. הרמות השונות של "מאור העיניים" מסבירים גם את התיאורים הסותרים שקיימים בתנ"ך ביחס לירידת המן והִשְׁלֹו; מדובר בתיאורים לפי "מאור עיניים" שונה.

¹ הריב"א בפירושו על התורה הקשה כבר את הקושיה הזו, ותירוצו דחוק; והמפרשים שבאו אחריו תירצו בתירוצים דחוקים אחרים.

² ובמיוחד לפי המסורת שמובאת ברש"י (שבת דף פט, ב): "דכל אחד נתעברה אשתו זכר במצות 'שובו לְכֶם לְאֶהֱלֵיכֶם'".

³ ובאופן דומה נאמר באבות דרבי נתן (נוסחא א פרק ט): "עשרה נסיונות נסו אבותינו את הקב"ה **ולא נענשו** אלא על לשון הרע ואלו הן. אחד על הים, ואחד בתחלת המן, ואחד בסוף המן, ואחד בשליו הראשון, **ואחד בשליו האחרון**...". ומבואר שגם בפעם האחרונה שישראל אכלו מן השליו הם לא נענשו ומתו ממש. גם ר"י אבן שועיב מביא בדרשותיו לפרשת בהעלותך דרשה של חז"ל - "בקבר היו קורין רעב רעב"; ואף דרשה זו מגלה לפי פשטותה - שהמתאווים לא מתו ממש.

4 ילקוט שמעוני תורה רמז תשלב: "רבי שמעון בן מנסיא אומר ותאכל בקצה המחנה בקצינים שבהן בגדולים שבהן... ירדה אש מן השמים והיתה קופלת בהם מחתה והולכת ולא היה בין המתים ובין החיים כלום".
5 מבוסס על דברי הזוהר (א, בראשית, דף כ עמוד ב): "...דא מאור ודא מאור, בגין כך אינון נהורין דסלקי לעילא אקרון 'מאורי אור', ואינון נהורין דנחתין לתתא אקרון 'מאורי אש', דאינון דרגין לתתא, ושלטי כל יומי דחול, ועל דא כד נפיק שבתא מברכין על שרגא, דהא אתיהיב לון רשו לשלטה".

לע"נ אמור ר' רחל בת ר' בנימין בונים ע"ה

שו"ת במראה הבזק

(מתוך ח"ג)

Kharkov, Ukraine

חרקוב, אוקראינה
כסלו תשנ"ה

עזרה להורים בהכנת אוכל שאינו כשר

שאלה

בחורה שומרת כשרות גרה בבית עם הוריה ולהם מטבח לא כשר. לפעמים האמא מבקשת מבתה לעזור לה בהכנת הארוחות למשפחה שאינה שומרת כשרות. האם מותר לה לעזור לאמה? האם יש כאן בעיה של "לפני עורר"?

תשובה

ראשית יש להבחין בין הבעיה ההלכתית של דין עזרה אקטיבית בהכנת מאכלים בלתי-כשרים לבין השאלה הספציפית שבנדוננו, שבה מדובר בדילמה מוסרית, ואשר יתכן שניתן לפתור אותה באופן אחר, מבלי להזדקק לשאלה ההלכתית הנ"ל, כגון להגיע לידי הבנה עם האם שתכשיר את המטבח ותקפיד על כללי כשרות בסיסיים, או להגיע לידי הבנה שהבת תושיט עזרה בדברים שאינם נוגעים ישירות להכנת האוכל, והיא תסביר להוריה את הבעיה המצפונית-הערכית שקיימת אצלה בעניין זה, הכול באופן שלא יגרום לפגיעה ולזלזול בכבוד ההורים, אף כי ידוע שאין היתר לעבור על שום איסור גם במחיר של אי-כבוד אב ואם (ויקרא יט, ג, שאם יאמר לך עבד עבירה וכו' אל תשמע לו). בגופה של השאלה יש לדון כך:

נראה שהמקרה שבנדוננו איננו בבחינת "תרי עברי דנהרא" האמור בגמרא¹, אלא הוא בבחינת "חד עברי דנהרא", קרי: העבירה תיעשה באותה המידה, גם בלעדי הסיוע שמדובר בו², ומפורש בגמרא (שם) דבכהאי גוונא אין איסור לפני עור דאורייתא. אמנם, לפי חלק נכבד מן הראשונים יש באופן כזה איסור דרבנן של מסייע לדבר עבירה, וכך מקובל³. ונראה שאם אין מדובר בהגשת אוכל טרף על השולחן, אלא בעזרה הקשורה רק בהכנת האוכל - יש מקום להקל בזה, בצירוף הצדדים הבאים: א. הרמ"א פוסק⁴ שנהגו להקל ב"חד עברי דנהרא" ולהתיר לגמרי, וניתן להבין דבריו גם ביחס ליהודים (עיין ש"ך). ב. השי"ך כתב⁵ שבישראל מומר אינו חייב להפרישו, ואם כן אין כאן משום איסור מסייע (ואף שאין מדובר כאן במומר מתוך כוונה, אלא בתינוק שנשבה, כפשוטו ממש, מכל מקום, סוף סוף אין ההורים מרגישים שום קשר או מחוייבות לשמירת תורה ומצוות, ולכן גם אינם מעוניינים בכך). ג. משום דרכי שלום⁶.

ד. מצינו באחרונים הבחנה בין סיוע בשעת העבירה ("עובר לעשייתה") לבין סיוע הנעשה לפני שעת העבירה⁷, ולכן כתבנו שאם אין מדובר בהגשת האוכל הטרף לפני הסועדים, יש מקום להקל⁸. ה. רבנו יונה כותב שכאשר מתכוון לעשות מצוה בתורת צדקה, מותר ליתן פרוסה גם למי שייתכן שלא יברך⁹. ואפשר לדמותו לענייננו, שיש במתן העזרה של הבת משום כיבוד אב ואם. מכל הנ"ל נראה שאין להחמיר, ויש להימנע רק מהגשה ממש של אוכל לא-כשר לפני יהודים. ובכל אופן, כאמור לעיל, יש להמליץ על פתרונות אלטרנטיביים כדי לפתור את הדילמה המוסרית, כדי לא להזדקק לשאלה זו. ויש להעיר שמלבד שאלת "לפני עור" יש גם לדון באיסור "לא תבשל גדי בחלב אמו", כאשר מדובר בכלים המשותפים לבשר וחלב, כגון שבכלי מסוים שעומדים לבשל בו (למשל חלב, בישלו בשר בתוך 24 שעות האחרונות (בן יומו), שכן יתכן שיהיה בזה איסור דאורייתא¹⁰. לפיכך יש להיזהר שלא לעשות שום פעולה מפעולות הבישול (הנחת הסיר, הדלקת האש, כיסוי המכסה וכדו').

2 ואף-על-פי שמסתבר, שעזרת הבת מזרזת את הכנת האוכל, אין זה נחשב לתרי עברי דנהרא, שהרי גם המושיט יין לנזיר מקל עליו במעשהו.

3 ר"ן שם בע"ז, תוס' שבת ג ע"א ד"ה בבא, רא"ש שם, ועיין ביו"ד סי' קנא סעיף א ברמ"א. ועיין גם בשו"ע או"ח סי' קסג ב"מגן אברהם" סק"ב.

4 שו"ע יו"ד סי' קנא סעיף א.

5 שם ס"ק ו.

6 שביעית פרק ה משנה ט ובגיטין סא ע"א. ושם בתוד"ה משאלת משמע שמשום דרכי שלום מתירים גם כשאין סיכוי שלא יעבור אח"כ על האיסור.

7 שו"ת "כתב סופר" (יו"ד סי' פג), שו"ת "משיב דבר" (ח"ב סי' לא-לב).

8 ואף שבדברי הרמ"א בהלכה הנ"ל לא נזכר חילוק זה, בכל אופן, בצירוף כל הצדדים הנ"ל נראה דיש להקל. ועיין בתוס' גיטין סא ע"א ד"ה משאלת.

9 הובא ב"בית יוסף" או"ח סי' קסט.

10 סי' פז סעיף א ברמ"א, וב"פתחי תשובה" שם סק"ד, שחמאה שבושלה בכלי בשרי בן יומו הוי כתערובת של בשר בחלב, ומשום דטעם כעיקר דאורייתא (עיין סי' צח). ולפי זה הוא הדין לגבי עצם הבישול.

בשם צוות המשיבים ובברכת התורה,

הרב משה ארנרייך   הרב יוסף כרמל
ראשי הכולל

גם אני מאשר:
הרב שאול ישראלי

שו"ת "במראה הבזק", חלקים א'-ו'

תשובות לשאלות מרבני הגולה. השאלות מבטאות את המצב מיוחד של קהילות ישראל בכל קצוות תבל בימינו אנו. התשובות מתמודדות עם המציאות בעולם מודרני מתפתח בדרך של "דרכיה דרכי נעם". הספרים עוסקים בארבעת חלקי ה"שלחן ערוך" תוך ניסיון לקחת בחשבון גם את החלק החמישי ההופך את התורה ל"תורת חיים".
מחיר מבצע לששת הכרכים 300 ₪ במקום 360 ₪ (לחץ לקניה) (טל' 02-5371485)

חדש!!!

שו"ת "במראה הבזק" במהדורה מהודרת!
מחיר מבצע לששת הכרכים 360 ₪ במקום 480 ₪

בשיתוף המרכז לשירותים רוחניים לקהילות - ההסתדרות הציונית העולמית

